

je terdó in suhó, kakor de bi bilo sožgano in pride v majhnih kosčikih od živinčeta, včasih ga pa driska naganja; tudi voda se mu večkrat zaprè, scavnica je kalna, žlezasta, včasih clo kervava i. t. d.; vime je otéklo, ali pa prazno oterpnjeno, mleko poide, je kervavo in slabo diši.

Še enkrat pa se mora opomniti, de imenovane znamenja od konca do kraja nikoli niso združene; včasih boš le kaki dve znamenji našel, včasih pet, deset ali pa še več.

(Dalje sledi.)

Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam.

(Nadalje.)

4. §. Od gorkote.

Kaj de je gorkota? bo vsacimu lasten občutek bolj živo razodel, kakor bi se mu koli z besedo dopovedati dalo. Če preveč gorkote zgubivamo ali na nji veliko pomanjkanje čutimo, pravimo: de je mráz; če jo je pa čez mero veliko, ji pravimo: vročina. Gorkoto sklenjeno s svetlôbo imenujemo: ogenj. Brez gorkote je ni nobene rastljivosti, ga ni nobeniga življenja. Kjer je večer mráz, je tudi večna smertna tihôta.

Gorkota nima nobene teže, de bi se vagati dala; hitramaprešine vse pozemeljske reči; ko jo je kjer bodi v večih meri, se precej razširja okoli in okoli na vse strani in v vse reči. Če môčno gorko železno kroglo v škafo merzle vode deneš, bo krogla hitro gorkoto zgubivala, voda jo pa dobila, in sicer, kolikor jo krogla zgubi, jo voda dobi, dokler niste krogla in voda enako gorke; gorkota pa ne bo zdaj v škafo ostala, ampak se bo dalje širila in zgubivala; nihče je ne more takó shraniti ali zapreti, de bi mu ne vslà in zginila.

Mnogotere reči veliko hitreji od družih gorkoto serkajo ali požirajo; takó posebno vse rude; železna peč se hitro sogreje, ali gorkote navzame, pa tudi kar hitro ohladi, tó je, gorkoto naprej da, ali zgubi. Vse živaljske in rastlinske reči jo pa bolj počasi v se jemljejo, in tudi počasi od sebe dajajo. Tičeje perje, živinska dlaka, volna, slama, lés, žagovna i. t. d. ne pustijo gorkoti hitro skozi iti; torej so lesene in še s slamo krite hiše veliko gorkeji od kamnatih in z žganim ilam (opékam ali ceglám) kritih. Stvarnik je tiče s perjem, štironožno žival z dlako ali volno oblekel; človek se oblači z lanenino, volnato suknjenino, jerhovno, kožuhovno i. t. d. Navadno pravimo, de taka obleka nas in živino greje; to pa ni res — obleka le brani, de gorkota iz naših in živaljnih teles takó hitro ne uide. Pod dvema volnatnima plahtama 20 funtov teže boš v hudim mrazu práv gorák in dobro spal; če bi si pa dal železno plahto z 20 ali pa še clo z 40 funti narediti, boš pod njo od mraza umerl, zakaj hitro bo gorkota iz tebe po železu odšla.

Gorkota razžene vsako reč, de po primeri, kakor je več gorkote va-njo prišlo, na prostori veči postaja. Železna krogla (kugla), ki gre tikama skozi luknjo, ne bo več skozi šla, če jo razgreješ. Nar bolj se da zrak (luft) po gorkoti razgnati, ali na vse kraje razširiti. Na to gorkotno lastnost, vse razgnati, se opira gorkomer (termometer); de gorkota v nekterih krajih bolj ko v družih zrak razganja, je poglavitni vzrok vsih vetrov.

Po gorkoti se zamorejo mnogotere terde reči raztopiti, de kapljivotekoče postanejo. Pa vse ne potrebujejo k temu enako veliko gorkote; srovo maslo

se pri manji gorkoti raztopi od svinca, svinec pri manji od železa. Če pa raztoplina kaj več gorkote zgubi, se vnovič sterdi.

De imamo na svetu tekočine, tó je na kapljice tekoče reči, kar bi tudi lahko raztopljne imenovali, kakor je voda, vino, mleko, mnogoverstne olja, živo srebro i. t. d. moramo le gorkoti zahvaliti; če letá zbeží, se olje hitro zgosti; če je pa še manj gorkote se bo tudi voda sterdila ali zmerznila; na Rusovskim skorej vsako leto živo srebro zmerzne.

Nektere reči se ne dajo raztopiti; pri veliki gorkoti se pa z njo združijo takó, de z njo pod podobo puha ali tudi zraka bezé, de malo ali nič od njih ne ostane. Od tacih pravimo, de zgoré. Nobena reč pa ne bo gorela, če se popred v večih ali manji meri ne sogreje.

(Dalje sledi.)

Nekaj za verle domorodce zastran ljudskih šol po deželi.

Sostavek v Novicah lanjskiga leta pod nadpisam „Svetovanje, kakó bi se môglo več ljudskih šol po deželi napraviti“ je ljudem takó dopadel, de so ga clo v nemški jezik prestavili, in de je v dveh nemških časopisih na svitlo prišel. V mnogih sercih je pa tudi goreče želje obudil, de bi to svetovanje obilniga sadú prineslo, in de bi tisti rodoljubi, ki so v stanu k šolam kaj pripomoči, v djanji se pokazali. Res je, de je le malo tacih mož, kakor so gosp. Prešeren, velki kupec v Terstu, ki so po 51. listu lanjskih Novic Brezniški šoli 300 tolarjev na enkrat podarili, pa tudi majhni darovi se bojo narastli v veliko podporo, če od več strani pridejo, in takó — po besedah preslavniga slovenskiga pesnika — iz maliga stvar narase velika in slavna! — Spodbudena od potrebe in koristi ljudskih šol, je neka gospá unidan poslala vredništvu 10 goldinarjev, s tem namenam, de bi se za tisto deželsko šolo na Krajskim shranili, ktera se bo le s pomočjo kmetov in s prineski šolskih prijatlov vnovič vstanovala. To je gotovo pač ljudomil namen in lep izgled!

Vredništvo.

Nektere prigodbe iz življenja dveh umnih kmetovavcov, Janeza in Mete.

(Slovenskim domačinam v izgled obravnane).

I. Oklic.

Janez zakonski sin Blažeta Dobravca, kmeta na Berdih, vzame v zakon Marjeto zakonsko hči Lenarta Lesnikarja, osebek na Bregu, oba iz domače fare in pri svojih starših v stanovanji; sta oklicana o prvem malu. Kdor bi vtegnil kak zaderžek vediti, je prošén, ga brez odlašanja na znanje dati.

Kakor veter, kader čez zrêlo žetev potégne, vse klasje zmaja, takó je ta oklic Janeza in Mete vse poslušavce ganil. Viditi je bilo, kakó so nekteri glavé stikovali; drugi s persiljenim herpanjem, pokašljevanjem in posmehovanjem svoje začudenje na znanje dali. Dve kmetiški hčeri, kakor so pravili, ste clo barvo spremenile.

Po dokončani božji službi se je na glas začelo. Pobožno ženstvo, ki je še v cerkvi in zunaj cerkve zadej ostalo, je od novih ženinov veliko in mnogo pripovedovati vedilo; nektere ženice so si od njih, — kdo bi mislil! — clo z očenašam v rokah, zraven veliko družiga tudi práv hudobne marnje, na uhó šeptale.

Dekleta, ktere so v cerkvi slišale, kakošna sreča de je Meto zgolj zavolj nje pripravnosti in lepiga zaderžanja zadela, niso nikoli takó tiho in sramožljivo, kakor zdaj, iz cerkve šle. Mladenči so po dva in po trije na